

Borrningar i Mörtlösa hage

Kallerstad 1:1, 1:2

Linköpings stad och kommun

Östergötlands län

Per Nilsson

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

Tekniska och administrativa uppgifter

Fastighet	Kallerstad 1:1, 1:2
Socken/stad	Linköping
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Lämningsnummer	L2011:4032, L2011:4860, L2011:3579, L2011:3636, L2009:8050, L2011:5483, L2011:4818, L2011:4059, L2008:4752
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH2000
Mätteknik	RTK-GPS
Typ av undersökning	Arkeologisk kontroll
Länsstyrelsens dnr	431-11005-2024
Länsstyrelsens handläggare	Kjell Svarvar
ÖM dnr	0232/24
ÖM projektnr	002514
KMR uppdragsnummer	202401537
Beställare	Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig	Trafikverket
Projektledare	Per Nilsson
Biträdande projektledare	Johan Levin, Emma Karlsson
Fältarbetstid	2024-12-09 – 24-12-19
Fynd	Nej
Foto	Ja
Analys	-
Grafik	Per Nilsson
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.
Upphovsrätt: om inget annat anges gäller Creative Commons licens CC BY.
Villkor på <http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/se>

Ur allmänt kartmaterial
ISSN 1403-9273

© Lantmäteriverket MS2008/06551
Rapport 2025:12 Östergötlands museum

Borrningar i Mörtlösa hage

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning och bakgrund.....	5
Områdesbeskrivning.....	5
Syfte och metod	6
Resultat och åtgärdsförslag	6
Referenser	7

*Omslagsbild: Borrning i Mörtlösa hage. Bilden tagen från gravfältet L2011:3579.
Foto från NÖ, Per Nilsson, ÖM.*

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM
ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands museum har utfört en arkeologisk kontroll inom fastigheterna Kallerstad 1:1 och 1:2 i samband med borrhingsarbete inför byggandet av den planerade järnvägen Ostlänken. Flera kända fornlämningar är belägna inom det aktuella området i form av stensträngar, hålvägar, gravfält, boplatser, bytomt och en pestkyrkogård. Arbetet övervakades vid återkommande fältbesök där en arkeolog följde med vid transport av borrhvagnen och i samband med borrhning i de delar av området där fornlämningar kunde komma att påverkas.

Inga fornlämningar berördes eller kom till skada i samband med arbetet och inga tidigare okända lämningar registrerades.

Per Nilsson
antikvarie

Figur 2. Utsnitt ur Topografiska webbkartan med området markerat. Skala 1:10 000.

Inledning och bakgrund

Östergötlands museum har utfört en arkeologisk kontroll inom Mörtlösa hage, fastigheterna Kallerstad 1:1, 1:2, Linköpings kommun, Östergötland. Anledningen var att Trafikverket genomförde borrhningsarbete i syfte att samla in fältdata inför byggandet av den planerade järnvägen Ostlänken. Uppdragsgivare var Länsstyrelsen Östergötland och kostnadsansvariga var Trafikverket. Projektledare vid Östergötlands museum var Per Nilsson som även skrivit rapporten.

Områdesbeskrivning

Flera kända fornlämningar är belägna inom det område som berördes av arbetet. Dessa består av stensträngar, hålvägar, gravfält, boplatser, bytomt och en pestkyrkogård: L2011:4032, L2011:4860, L2011:3579, L2011:3636, L2009:8050, L2011:5483, L2011:4818, L2011:4059, L2008:4752. De flesta lämningarna

som är synliga ovan mark kan dateras till järnåldern. Tillsammans med boplatser, gravfält och stensträngar i närområdet bildar området kring Kallerstad och Mörtlösa ett sammanhängande och läsbart system som ger en god bild av hur den äldre järnålderns samhälle brukade sina marker. Även stenåldern finns representerad i form av en registrerad boplatz i anslutning till undersökningsområdets östra del (L2009:8047). Några hundra meter väster om det aktuella området återfinns vi också det historiskt kända läget för Kallerstads by (L2011:5199) som nämns första gången i historiskt källmaterial år 1313. Den äldsta kända kartan över byn dateras till år 1774 och den visar en tomtreglerad bebyggelse som består av fyra gårdar (Borna-Ahlkvist & Tollin 1994). I sydöstra delen av området finns en registrerad sentida gårdstomt (L2009:8072) som utgör resterna av Mörtlösa Södergård som flyttades till platsen i samband med laga skiftet.

Inga arkeologiska undersökningar har utförts inom det område som berördes av borrhningarna, men ett

Figur 4. Impediment och äldre vägsträckning i Mörtlösa hage. I den låglänta hagmarken löper flera stensträngar varav en ansluter till vägen. I bildens bakgrund skymtar Gärstadverken. Från SV. Foto Johan Levin, ÖM.

flertal arkeologiska insatser har utförts i närområdet. Här kan framför allt nämnas större undersökningar av boplatser från järnåldern och lämningar från historisk tid vid Mörtlösa, Kallerstad, Tallboda och Åby (se vidare Nilsson 2002, Elfstrand 2005, 2006, Karlsson & Råf 2006, Wennström 2007, Lindeblad & Petersson 2008, Sköld 2008, Råf 2009, Stenvall 2010, 2012, Lindeblad & Petersson 2012).

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska kontrollen var enligt länsstyrelsens förfrågningsunderlag att övervaka arbetet för att förhindra att fornlämningar skadades vid borrhingsarbete eller transport av borrbandvagn. Uppdraget omfattade också kontroll och vid behov en fotodokumentation av stratigrafi i upptagna borrhäror om detta var möjligt.

Arbetet övervakades vid återkommande fältbesök där en arkeolog medverkade vid borrhningar och vid transport av borrbandvagnen i de områden där fornlämningar kunde komma att påverkas.

Resultat och åtgärdsförslag

Inga fornlämningar berördes eller kom till skada i samband med arbetet och inga tidigare okända lämningar registrerades.

Inför en eventuell exploatering av området kan noteras att det i anslutning till de registrerade gravfälten finns omfattande ytor med täta slånärssnår, vilka skulle behöva röjas för att konstatera gravfältens utbredning ovan mark.

Figur 5. Borrhningarna utfördes med en mindre bandburen borrsvagn. Arkeolog medverkade vid behov i samband med förflyttning av borrsvagnen för att undvika skador på fornlämningar. Från SV. Foto Per Nilsson.

Referenser

Tryckta källor och rapporter

- Borna Ahlkvist, H. & Tollin, C. 1994. *Kring Stång. En kulturgeografisk utvärdering byggd på äldre lantmäteriakter och historiska kartöverlägg*. Linköping. Byrån för arkeologiska undersökningar, Riksantikvarieämbetet.
- Elfstrand, B. 2005. Bondeliv före Linköping – några exempel från äldre järnåldern. *Liunga kaupinga : kulturhistoria och arkeologi i Linköpingsbygden*. S 111–145.
- Elfstrand, B. 2006. *En boplatz väster om Kallerstad bytomt*. Kallerstad, mellan RAÄ 139 & RAÄ 140, RAÄ 139:1 & RAÄ 139:2, Kallerstad 1:1, S:t Lars socken, Linköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk undersökning. Linköping. UV Öst, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, Riksantikvarieämbetet. UV Öst Rapport 2006:57.
- Karlsson, E. & Räf, E. 2006. *Vägen till järnåldern*. RAÄ 397, Kallerstad 1:1 och 1:1, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Arkeologisk undersökning. Östergötlands länsmuseum, kulturmiljöavdelningen. Rapport 2006:35. Linköping.
- Lindeblad, K. & Petersson, M. 2012. *Mörtlösa bytomt – gårdar från järnålder och historisk tid*. Arkeologisk slutundersökning. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska uppdragsverksamheten. UV Rapport 2012:50.
- Nilsson, P. 2002. *Kallerstad – Mörtlösa*. Inom Stg 2912, 2535, 928, 921 m fl, Linköpings stad och kommun, Östergötland. Arkeologisk utredning, etapp 1. RAÄ, Avdelningen för arkeologiska undersökningar. UV Öst Rapport 2002:44. Linköping.
- Räf, E. 2009 (red.). *Kallerstad: en gård bland många andra*. Linköping: Östergötlands länsmuseum.
- Sköld, K. 2008. *Boplatser, vägar och en stensträng: förundersökning inom Kallerstad 1:1, RAÄ 430 m fl, Linköpings stad och kommun, Östergötland*. Arkeologisk förundersökning. Linköping. Avdelningen för arkeologiska undersökningar, Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Öst 2008:41.
- Stenvall, J. 2010. *Ullevileden. Inför byggandet av ny ringled i Linköpings norra delar, RAÄ 342, 503 och 504 (Linköping)*. Förhistoriska boplatser vid Åby Västergård, Kallerstads gård och före detta Aspegården, Kallerstad 1:1, Linköpings stad och kommun, Östergötlands län. Arkeologisk utredning, etapp 2. Linköping. Riksantikvarieämbetet. UV Öst Rapport 2010:21.
- Stenvall, J. 2012. *Gårdar och bosättningar i ett tättbebyggt förhistoriskt Kallerstad. Inför byggande av ny brandstation och nya tillfartsvägar*. Arkeologisk förundersökning och särskild undersökning. UV Rapport 2012:201.
- Wennström (Lindberg), S. 2007. *Boplatser och vägar i Kallerstad*. RAÄ 430 m fl, Kallerstad 1:1, S:t Lars socken, Linköpings kommun, Östergötland. Arkeologisk utredning, etapp 2. Linköping. Avdelningen för arkeologiska undersökningar, Riksantikvarieämbetet. Rapport UV Öst 2007:21.

Övriga källor

Kulturmiljöregistret. <https://app.raa.se/open/fornsok/>.

Östergötlands museum har utfört en arkeologisk kontroll inom fastigheterna Kallerstad 1:1 och 1:2 i samband med borrhingsarbete inför byggandet av den planerade järnvägen Ostlänken. Flera kända fornlämningar är belägna inom det aktuella området i form av stensträngar, hålvägar, gravfält, boplatser, bytomt och en pestkyrkogård.

Inga fornlämningar berördes eller kom till skada i samband med arbetet och inga tidigare okända lämningar registrerades.

ISSN 1403-9273

Rapport 2025:12